

UNIVERSITATEA DE VEST
"VASILE GOLDIȘ"
din ARAD

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ КАФЕДРА КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА
ТА ПОРІВНЯЛЬНОГО ПРАВознавства
ІНСТИТУТ ДЕРЖАВИ І ПРАВА КРАЇН ЄВРОПИ
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ПРАВОСУДДЯ
АСОЦІАЦІЯ МІЖНАРОДНОГО ОСВІТНЬОГО
ТА НАУКОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ УНІВЕРСИТЕТУ ІМ. В. ГОЛДІША
(М. АРАД, РУМУНІЯ)

Конституційно-правові механізми реалізації та захисту прав людини і громадянина в умовах війни: світовий досвід та Україна

*Матеріали міжнародної науково-практичної
конференції*

26 травня 2022 р.

Ужгород • 2022

К 65 Конституційно-правові механізми реалізації та захисту прав людини і громадянина в умовах війни: світовий досвід та Україна: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Ужгород, 26 травня 2022 р. Ужгород: Ужгородський національний університет, 2022. – 418 с.

ISBN 978-617-8046-00-2

У збірнику представлено стислий виклад доповідей і повідомлень, поданих на міжнародну науково-практичну конференцію «Конституційно-правові механізми реалізації та захисту прав людини і громадянина в умовах війни: світовий досвід та Україна», яка відбулася на базі юридичного факультету Ужгородського національного університету 26 травня 2022 р.

ISBN 978-617-8046-00-2

© ДВНЗ «Ужгородський національний університет, 2022

Попович Терезія Петрівна,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та
історії держави і права
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м. Ужгород, Україна

Топольницька Мар'яна Іванівна,

старший лейтенант поліції
інспектор взводу 2 роти 2 батальйону
Управління патрульної поліції
в Закарпатській області
м. Ужгород, Україна

Маслюк Оксана Василівна,

кандидат юридичних наук
доцент кафедри кримінального права та процесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м. Ужгород, Україна

**ПОНЯТТЯ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ:
ОКРЕМІ АСПЕКТИ**

Орієнтація світових тенденцій на колективну безпеку як мету є запорукою захисту державності в довгостроковій перспективі.

Перш за все варто зазначити, що Україна дотримувалася й дотримується принципів та засад, які є основою системи безпеки

для єдиної Європи без кордонів і розподільних ліній у своїй міжнародній політиці. На думку авторів, відновлення територіальної цілісності України є головною передумовою для повернення Європи до стану безпеки.

Україна ратифікувала Женевські конвенції 3 серпня 1954 р. та Додаткові протоколи I і II до них 25 січня 1990 р. Оскільки відповідно до статті 9 Конституції України чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства, то норми міжнародного гуманітарного права являють собою внутрішні юридичні норми. У статті 5 Конституції України вказано, що ніхто не може узурпувати державну владу. Крім цього, в статті 17 йдеться про те, що захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу [1].

Разом з тим, ситуація у зоні проведення Операції об'єднаних сил (далі – ООС) засвідчила про те, що представники ОРДЛО порушили ст. 5 та ст. 17 Основного Закону, здійснили узурпацію влади та порушили територіальну цілісність території України.

Законодавець наводить наступне визначення: збройний конфлікт – збройне зіткнення між державами (міжнародний збройний конфлікт, збройний конфлікт на державному кордоні)

або між ворогуючими сторонами в межах території однієї держави, як правило, за підтримки ззовні (внутрішній збройний конфлікт) [2]. Одночасно вживається поняття «воєнний конфлікт» як форма розв'язання міждержавних або внутрішньодержавних суперечностей із двостороннім застосуванням воєнної сили; основними видами воєнного конфлікту є війна та збройний конфлікт.

Інструкцією про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України визначено, що до неміжнародного (внутрішнього) збройного конфлікту належать такі ситуації, коли у межах території однієї держави починаються чітко визначені воєнні зіткнення між збройними силами та іншими організованими збройними формуваннями або між організованими збройними формуваннями [3, с. 118]. До неміжнародних (внутрішніх) збройних конфліктів не належать випадки порушення громадського порядку та ситуації внутрішньої напруженості (наприклад, масові заворушення, терористичні акти, окремі акти насильства тощо) [4].

Проаналізувавши законодавство України з'ясувалось, що поняття «збройний конфлікт» у нормативних актах прописане неоднозначно, не визначено критеріїв щодо того, які конфлікти слід до нього віднести [5, с. 8]. Вищенаведене свідчить про те, що українське законодавство часів «до збройного конфлікту» не було

підготовлене до даного явища, а у національному законодавстві немає єдності в розумінні даного поняття.

У Законі України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях» (далі – Закон) [6] чітко зазначено основний напрям ідеологічної політики України в безпековому контексті, зокрема: слідувати курсу політико-дипломатичного врегулювання конфліктів на основі принципів і норм міжнародного права.

Крім того, у вищезазначеному Законі передбачено, що Російська Федерація чинить злочин агресії проти України та здійснює тимчасову окупацію частини її території за допомогою збройних формувань.

Ще у звіті від 2016 року, Прокурор МКС попередньо оцінила ситуацію на території Криму та Севастополя як міжнародний збройний конфлікт між Україною та Російською Федерацією, що виник не пізніше 26 лютого 2014 р. У звіті за 2018 р. Прокурор МКС продовжує кваліфікувати події у Криму як міжнародний збройний конфлікт, а саму територію називати окупованою, що є правовою основою для аналізу злочинів, вчинюваних в контексті ситуації в Криму в період з 20 лютого 2014 року [7]. Відтак, законодавче визнання Російської Федерації агресором є значним кроком у питанні притягнення до відповідальності винних у вчиненні

збройного конфлікту на території України.

Виходячи з вищевикладеного, автори дійшли наступних висновків: у національному законодавстві немає єдності в розумінні досліджуваного поняття. Доцільно внести зміни у акти національного законодавства в частині використання дефініції «збройний конфлікт» – це зіткнення інтересів, яке досягло певного порогу конфронтації, між суверенними суб'єктами або між державою та організованими збройними групами, або ж між такими групами всередині однієї держави, для яких характерна наявність організованих збройних сил, контроль частини території, політичні цілі та причинно-наслідковий зв'язок між їхніми діями та наявністю жертв на території конфлікту; Російською Федерацією було порушено основоположні принципи міжнародного права, зокрема поваги до територіальної цілісності і заборони застосування сили, про що зазначено в Законі. Відповідальність за вчинене повинна бути невідворотною, адже безкарне порушення принципів міжнародного права нівелює існування міжнародних інституцій та міжнародного порядку у цілому.

Література:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/Law/show/254к/96-вр> (дата звернення:

13.05.2022).

2. Про національну безпеку України: Закон України від 21 червня 2018 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2469-19> (дата звернення: 10.05.2022).

3. Бескоровайний С. Я. Види збройних конфліктів та їх правове регулювання. Юридична наука. 2014. Вип. 3. С. 116-126.

4. Про затвердження Інструкції про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України: Наказ Міністерства оборони України від 23.03.2017 р. URL: <https://dovidnykmpz.info/social/nakaz-ministerstva-oborony-ukrainy-v-12/> (дата звернення: 15.05.2022).

5. Лавніченко О. В., Годлевський С. О. Сутність збройного конфлікту всередині держави та підходи до його типології. Честь і закон. 2015. Вип. 4. С. 4 – 13.

6. Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях: Закон України від 18.01.2018 р. URL: <https://ua/laws/show/2268-19> (дата звернення: 13.05.2022).

7. Report on Preliminary Examination Activities (2018). Report of the Prosecutor of the International Criminal Court to the United Nations. URL: <https://www.icc-cpi.int/Pages/item.aspx?name=181205-rep-otp-PE> (accessed October 31, 2019).

ЗМІСТ

Напрямок 1 Захист основоположних конституційних прав людини в умовах воєнної агресії РФ щодо України

Бобровник С.В. Захист прав людини: доктринальний аспект..	12-18
Гришко Л.М. Окремі питання забезпечення прав та свобод людини органами місцевого самоврядування в Україні в умовах воєнного стану 2022 року.....	19-26
Дробуш І.В. Роль територіальних громад та їх представницьких органів у забезпеченні соціальних прав вимушено переміщених осіб в умовах війни з рф.....	27-32
Дрозденко Д.М. Призначення нотаріату в Україні для охорони прав людини і громадянина в умовах правового режиму воєнного стану.....	33-40
Кармаза О.О. Проведення виборів в Україні в умовах дії правового режиму воєнного стану.....	41-48
Шелевер Н.В. Захист судами конституційних прав людини в умовах воєнного стану в Україні.....	49-53

Напрямок 2 Шляхи вдосконалення національного механізму захисту прав людини в умовах воєнної агресії РФ

Батанов О.В. Інститут військового омбудсмена на захисті прав людини у сфері безпеки й оборони.....	54-61
---	-------

Дерев'янюк Б.В. Про конституційну рівність людей у правах (на прикладі дії норм про розміри посадових окладів вчителів, науковців, співробітників ДБР і суддів).....	62-69
Заборовський В.В. Заходи щодо попередження конфлікту інтересів як необхідна умова надання адвокатом професійної правничої допомоги.....	70-74
Іваницький С.О. Щодо окремих питань здійснення кримінального провадження в умовах війни.....	75-78
Ставичний П.І. Внутрішньодержавні інституції захисту громадянських прав.....	79-85
Щербанюк О.В. Реалізація конституційного права на судовий захист в умовах воєнного стану (особливості національної та міжнародної юрисдикції).....	86-99

Напрямок 3 Модернізація законодавства України щодо забезпечення належного безпекового середовища та протидії загрозам державної безпеки

Mishyna N. It-constitutionalism In Ukraine.....	100-103
Баб'юк А.М. Митна безпека в контексті національної безпеки України.....	104-107
Греца С.М., Греца Я.В. Правовий механізм забезпечення виконання конституційного обов'язку захищати вітчизну...	108-115
Дворак А.Ю. Актуальні зміни в бюджетному законодавстві для місцевих державних адміністрацій у період воєнного стану на території України.....	116-120
Зубенко Г.В. Проблема застосування санкцій до політичних партій в Україні з метою забезпечення належного безпекового середовища.....	121-125

Петрецька Н.І. До питання стандартів «зеленої» сертифікації містобудівної діяльності України.....	126-132
Радченко О.І. Деякі аспекти вдосконалення процедури натуралізації в Україні.....	133-137
Хорт І.В. Організація територіальної оборони у громадах: основні законодавчі акти та практичні аспекти їх реалізації.....	138-146

Напрямок 4 Інформаційна безпека як складова національної безпеки України

Бенца В.С. Інформаційна безпека як складова національної безпеки України.....	147-155
--	---------

Напрямок 5 Оновлення міжнародного механізму захисту прав людини у світлі воєнних злочинів РФ

Vzova L. Etapele mecanismului internațional de protecție a drepturilor omului în lumina armatei crime.....	156-160
Жаровська І.М. Недоліки міжнародного гуманітарного права.....	161-163
Остіян Є.З. Сексуальне насилля як тактика ведення війни.....	164-178
Трегуб О.Г. Масштабне порушення росією міжнародно-правових норм: правові аспекти відповідальності.....	179-184

Напрямок 6 Засади формування спеціального міжнародного механізму розгляду воєнних злочинів РФ в Україні

Пирога І.С. Притягнення до відповідальності рф у міжнародних судах.....185-193

Напрямок 7 Функціонування судової системи в умовах правового режиму воєнного стану

Волошина А.С., Щербанюк О.В. Робота судів України в умовах воєнного стану.....194-199

Ільченко І.П. Особливості подальшого функціонування судової системи в умовах правового режиму воєнного стану на основі аналізу Проекту Закону «Про внесення змін до Кодексу адміністративного судочинства України, Цивільного процесуального кодексу України та Господарського процесуального кодексу України (щодо здійснення судочинства в умовах воєнного чи надзвичайного стану)».....200-207

Калько А.І., Менджул М.В. Суд та війна: здійснення правосуддя в умовах воєнного стану.....208-213

Короєд С.О. Перспективи запровадження процедури відновлення втраченого «незакінченого судового провадження в механізмі забезпечення конституційного права на судовий захист в умовах воєнного стану.....214-221

Огнев'юк Т.В. Створення вищого військового суду України як передумова забезпечення ефективного функціонування судової системи України в умовах воєнного стану.....222-228

Похиленко І.С. До питання щодо визначення територіальної підсудності судових справ в умовах воєнного стану.....229-233

Хотинська-Нор О.З. Забезпечення безпеки суддів в умовах війни в Україні.....234-241

Юраш І.І. Взаємність поступок мирової угоди в цивільному процесі 242-249

Напрямок 8 Конституційно правові засади реформування органів державної влади та місцевого самоврядування: Україна та зарубіжний досвід

Ivaniv I. Formation and development of the judicial system in modern conditions.....	250-267
Kovtuniak V. Amendments to the constitution as an element of the constitutional process: some aspects.....	268-278
Берч В.В., Берч С.С. Концептуальні основи перехідного правосуддя в Україні в умовах воєнного вторгнення рф.....	279-281
Бєлов Д.М. Особливості сучасної парадигми українського права в умовах військової агресії з боку рф.....	282-294
Бисага Ю.М. Екзистенція парадигми конституціоналізму за надзвичайних умов.....	295-302
Варга Ю.Ю. Практичне застосування захисту прав потерпілих від збройної агресії рф.....	303-309
Васильчук Л.Б. Безпекове середовище як пріоритет внутрішньої і зовнішньої політики держави.....	310-315
Громовчук М.В. Гуманізм та його застосування в праві: вибрані питання.....	316-346
Когут М.Г., Переш І.Є., Зан М.І. Історичні умови формування непрямих податків.....	347-354

Ленгер Я.І., Вісин В.В. Найвища соціальна цінність держави: її захист в умовах воєнного часу.....	355-363
Маркулинець А.А. Цивільно-правове регулювання донату: сучасна практика та тенденції до застосування.....	364-367
Нечипорук Г.Ю. Трансформація права власності в умовах воєнного стану: сучасні реалії та виклики сьогодення.....	368-372
Попко В.В. Суб'єкти відповідальності за міжнародним кримінальним правом.....	373-381
Попович Т.П., Топольницька М.І., Маслюк О.В. Поняття збройного конфлікту: окремі аспекти.....	382-387
Продан В.І. Гарантування освітніх прав громадян в умовах воєнного стану: цілі, завдання, перспективи.....	388-395
Пулей В.І. Право на конституційну скаргу: загальні питання.....	396-404
Синьобок М.С. Народовладдя та здійснення правосуддя: окремі аспекти.....	405-412